

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕДЕНЦЕВ Анатолій Миколайович

УДК 343.977

**РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ
У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2015

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету Міністерства освіти і науки України.

- Науковий керівник** доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАПрН України **БЕРНАЗ Василь Дмитрович**, Міжнародний гуманітарний університет, завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
- Офіційні опоненти:** доктор юридичних наук, професор **ВОЛОБУЄВ Анатолій Федотович**, Донецький юридичний інститут МВС України, професор кафедри криміналістики;
- кандидат юридичних наук, доцент **ХОЛОСТЕНКО Андрій Володимирович**, Одеський державний університет внутрішніх справ, начальник кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться 28 січня 2015 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К. 41.136.01 Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 33.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Міжнародного гуманітарного університету за адресою: м. Одеса, Фонтанська дорога, 33.

Автореферат розісланий 25 грудня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. О. Анцупова

Актуальність теми. Державне майно є одним із найбільш привабливих об'єктів злочинних зазіхань, а сфера державних закупівель є однією з найбільш криміногенних з цієї точки зору. «Перекачування» державних коштів у кишені недобросовісних державних посадовців і підприємців стало поширеним явищем. Злочинців приваблюють величезні кошти, які виділяються державою для закупівель товарів, робіт і послуг щороку. Так, у 2011–2013 рр. державним організаціям, установам і підприємствам виділялося на державні закупівлі 325–400 млрд грн. За різними даними, у 2013 р. корумповані чиновники розкрали від 15 до 40 % виділених на закупівлю товарів і послуг коштів (2013 р. – понад 110 млрд грн). У 2014 р. ситуація в галузі почала змінюватися: брак коштів у бюджеті, пильна увага громадськості та широкий резонанс за виявленими корупційними схемами зробили свою справу, але все одно, поки вона далека від ідеалу. Отже, сфера державних закупівель має постійно бути в зоні особливої уваги з боку державних контролюючих і правоохоронних органів.

Правоохоронні органи у питаннях виявлення і розслідування злочинів у сфері державних закупівель стикаються з низкою проблемних питань, обумовлених специфікою даної сфери та особливостями механізму вчинення злочинів. Річ у тім, що названі злочини є досить різноманітними і виявляються в порушеннях установлених правил конкурсних торгів при здійсненні державних закупівель, які самі по собі не є кримінально караними. І як правило, вони вчиняються у змові учасників і замовників конкурсних торгів під оболонкою зовні легальних процедур. Фактично, ці злочини є неочевидними, і для виявлення їхніх слідів (ознак) та отримання доказів потрібні спеціальні прийоми і методи економічного та правового дослідження. Для ефективної протидії злочинності у сфері державних закупівель, правоохоронні органи мають бути озброєні науково обґрунтованими рекомендаціями.

Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження є праці відомих учених: Ю. П. Аленіна, Л. І. Аркуші, В. П. Бахіна, В. Д. Берназа, Р. С. Белкіна, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, В. А. Журавля, А. В. Ішенка, Є. П. Ішенка, Н. С. Карпова, Н. І. Клименко, І. І. Когутича, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, І. І. Когюка, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, В. К. Лисиченка, Н. М. Лузгіна, В. Г. Лукашевича, Є. Д. Лук'янчикова, В. О. Образцова, М. А. Погорельського, В. М. Стратонова, В. В. Тіщенко, А. В. Холостенка, П. В. Цимбала, В. Ю. Шепітька, М. П. Яблокова та ін.

В Україні останніми роками Р. Л. Степанюк (2004 р., 2012 р.), Г. В. Мудрецька (2011 р.), В. Кікінчук (2014 р.) здійснили дисертаційні дослідження щодо розроблення методики розслідування злочинів, які вчиняються в бюджетній сфері. Проте, комплексно питання щодо розслідування злочинів у сфері державних закупівель не були предметом

окремого дослідження. Усе це зумовлює необхідність подальших розробок у цій сфері та свідчить про актуальність та значимість обраної теми дисертаційного дослідження, що і визначило її вибір.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження здійснено відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14-10; Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р; пунктів 1 і 2 розділу «Правові засоби боротьби зі злочинністю», який є складовою «Пріоритетних напрямів розвитку правової науки України на 2011–2015 роки», затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 року №14-10 та в межах затвердженої загальноуніверситетської наукової теми «Тенденції становлення і розвитку соціогуманітарної сфери в Україні» (0112U003551) і комплексної наукової теми кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету «Проблеми кримінального права, процесу та криміналістики».

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розроблення основних положень і рекомендацій щодо розслідування злочинів, учинених у сфері державних закупівель. Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі основні задачі:

розробити криміналістичну класифікацію злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель;

визначити особливості механізму вчинення злочинів у сфері державних закупівель, які знаходять відображення в елементах їх криміналістичної характеристики (предмет зазіхання, правове регулювання і державний контроль, особа злочинця, способи вчинення, типові сліди);

визначити особливості слідчих ситуацій початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель, обставини, що підлягають доказуванню;

виділити характерні особливості планування та організації розслідування злочинів у сфері державних закупівель;

розкрити особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій та сформулювати відповідні рекомендації (обшуку, огляду, допитів, експертиз);

визначити коло негласних слідчих (розшукових) дій, характерних для розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

Об'єктом дослідження є злочинна діяльність та кримінально-процесуальні відносини, що виникають при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель.

Предметом дослідження є розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить діалектичний метод наукового пізнання соціально-правових явищ в їх суперечності, розвитку та змінах. В роботі комплексно використовувалася низка загально-наукових та спеціально-наукових методів пізнання об'єктивної дійсності, зокрема: *загально-логічний* метод (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія та ін.) використані при дослідженні нормативних актів, матеріалів кримінальних проваджень, концепцій, точок зору авторів з окремих питань, що входять у предмет дослідження (підрозділи 1.1, 1.4, 2.1); *системно-структурний* метод використано при дослідженні механізму вчинення злочинів у сфері державних закупівель і процесу їх розслідування як елементів однієї системи (підрозділи 1.3, 1.4, 2.1, 2.2); *порівняльно-правовий* метод використаний при дослідженні кримінального, кримінального процесуального, бюджетного законодавства України, законодавства щодо регулювання державних закупівель (підрозділ 1.2); *історичний* метод застосовувався при дослідженні розвитку окремих концепцій з проблем методики розслідування (підрозділ 2.1 підрозділ 2.3); *конкретно-соціологічний* метод був використаний для збору додаткової інформації про механізм учинення злочинів у сфері державних закупівель та особливості їх розслідування при анкетуванні слідчих та оперативних працівників підрозділів МВС України (всі розділи дисертації); *статистичний* метод – при вивченні статистичних даних у процесі узагальнення досвіду з розслідування злочинів даної категорії, при опрацюванні емпіричного матеріалу (всі розділи дисертації).

У процесі дослідження аналізувалися закони і підзаконні нормативні акти, що регулюють суспільні відносини у сфері державних закупівель, діяльність правоохоронних і контролюючих органів, аналітичні матеріали, що стосувалися досліджуваної проблематики.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали розробки вчених по кримінології, кримінального права та кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності, фінансового права, судової бухгалтерії, а також економіки та психології.

Емпіричну базу дослідження склали: матеріали 118 кримінальних проваджень про злочини у сфері державних закупівель, розглянутих судами України за ст.ст. 191, 205, 222, 358, 364, 365, 366, 368, 369 КК України; результати опитування 228 слідчих та оперативних працівників органів внутрішніх справ Одеської, Миколаївської, Харківської, Херсонської, Донецької та інших областей, які брали безпосередню участь у виявленні та розслідуванні злочинів зазначеної категорії; статистичні та аналітичні матеріали стосовно предмета дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в Україні на монографічному рівні проведено комплексне дослідження проблемних питань розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

У дисертації сформульовані концептуальні положення, висновки і рекомендації, які мають певний ступінь новизни:

уперше:

здійснено криміналістичну класифікацію злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель, на основі концепції про технології злочинного збагачення, відповідно до якої злочини поділяються на основні злочини і підпорядковані (вторинні) злочини;

визначено зміст таких елементів криміналістичної характеристики злочинів у сфері державних закупівель, як: предмет зазіхання, правове регулювання і державний контроль, особа злочинця, способи вчинення, типові сліди;

розкрито механізм учинення злочинів у сфері державних закупівель. Встановлено, що механізм вчинення злочинів даної категорії детерміновано етапами закупівель, предметом та обстановкою кримінального правопорушення;

здійснено типізацію слідчих ситуацій, тактичних завдань досудового розслідування злочинів у сфері державних закупівель та розроблено алгоритм їх вирішення;

удосконалено:

окремі положення щодо планування та організації розслідування з урахуванням особливостей обставин, які підлягають доказуванню в провадженнях щодо злочинів у сфері державних закупівель;

положення, що визначають особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій (обшуку, огляду, допитів, експертиз);

набули подальшого розвитку:

наукові підходи щодо протидії розслідуванню злочинів у сфері державних закупівель;

положення щодо особливостей негласних слідчих (розшукових) дій, характерних для розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення та рекомендації можуть бути використані у:

– у правотворчій сфері для удосконалення правового регулювання процедур державних закупівель;

– у правозастосовній сфері – у діяльності органів досудового розслідування щодо кримінальних проваджень про злочини у сфері державних закупівель (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в практичній діяльності органів прокуратури в Одеській області від 17.07.2015р.; Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в практичній діяльності органів внутрішніх справ від 19.03.2015 р.);

– у науково-дослідницькій діяльності – для проведення наукових досліджень, з розробки методик розслідування окремих груп економічних злочинів;

– у навчальному процесі – при викладанні навчального курсу криміналістики і спеціальних курсів з розслідування економічних злочинів (Акт про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження у навчальному процесі та науковій діяльності Міжнародного гуманітарного університету від 16.09.2015 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися на засіданнях кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету, оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: IV Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 95-річчю з дня народження професора М.В. Салтєвського «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (2 листопада 2012 р., м. Одеса); I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми медичного права» (29 березня 2013 р., м. Одеса); V Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій XX-річчю Національної академії правових наук України «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (1 листопада 2013 р., м. Одеса); міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання досудового розслідування на сучасний тиждень розвитку криміналістики» (5 грудня 2014 р., м. Харків); I міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності, науки молодих учених» (24 квітня 2015 р., м. Одеса).

Публікації. Основні положення і висновки, що сформульовані в дисертації, відображені в 11 наукових публікаціях, серед яких шість статей у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук (у т. ч. одна стаття у зарубіжному виданні), та п'яти доповідях у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають дванадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (220 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 190 сторінок, з яких 168 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і задачі; об'єкт і предмет, методи дослідження; викладено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; подано відомості про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ перший «Криміналістична класифікація і характеристика злочинів у сфері державних закупівель» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. «Підстави криміналістичної класифікації злочинів у сфері державних закупівель» на основі аналізу наукових публікацій щодо сутності й значення криміналістичної класифікації злочинів здійснено їх класифікацію на основі концепції щодо технологій злочинного збагачення. Відповідно до даної концепції, підставою для класифікації обрано місце (роль) того чи іншого злочину в злочинній технології (основні й підпорядковані). З цих позицій злочини у сфері державних закупівель поділені на дві групи. До основних злочинів відносять наступні категорії. До першої категорії основних злочинів належать заволодіння державними коштами шляхом зловживання службовим становищем (ч.ч. 2, 3, 4 ст. 191 КК України), де суб'єктом виступає службова особа замовника конкурсних торгів. Це кримінальне правопорушення поєднується з підпорядкованими злочинами (ст.ст. 205, 358, 364, 364-1, 366 КК України та ін.). Друга категорія зазначених правопорушень – це прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою замовника конкурсних торгів (ст. 368 КК України); пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) з боку службової особи-учасника конкурсних торгів. Вказана категорія основних злочинів поєднується з підпорядкованими злочинами, які передбачені ст.ст. 205, 358, 365, 365-1, 365-2, 366 КК України та ін.

Наведена криміналістична класифікація злочинів потрібна перш за все для того, щоби надати криміналістичну характеристику злочинам окремої достатньої вузької групи і з урахуванням її положень формулювати методичні рекомендації щодо їх розслідування.

У підрозділі 1.2. «Предмет та умови вчинення злочинів у сфері державних закупівель» відзначається, що особливості механізму підготовки і вчинення злочинів у сфері державних закупівель значною мірою обумовлюються предметом зазіхання та правовим регулюванням державних закупівель в Україні, яким створюється певна обстановка вчинення цих злочинів. Предмет злочинного зазіхання, яким виступають державні кошти, зокрема бюджетні кошти, суттєво детермінує дії злочинців з підготовки, вчинення і приховування злочину, які, у свою чергу, пов'язані з утворенням певних слідів – джерел доказів. Особливістю використання бюджетних коштів при здійсненні державних закупівель є те, що вони використовуються в безготівковій формі через банківський (казначейський) розрахунковий механізм зі складанням відповідних документів.

Суттєвим чином впливає на механізми вчинення злочинів у даній сфері правове регулювання державних закупівель. Положення чинного законодавства відіграють роль зовнішньої обстановки (умов) злочинів даної категорії, орієнтуючись на яку злочинці обирають способи щодо підготовки, вчинення та приховування своїх злочинних дій. Окрім того, названі положення визначають і принципи процедури, здійснення яких знаходить відображення в документах і входить до предмета доказування

в кримінальних провадженнях. З цих позицій виділено п'ять етапів у процедурі державних закупівель: 1) державні закупівлі починаються із затвердження річного плану на засіданні комітету з конкурсних торгів; 2) оприлюднення інформації про закупівлю: протягом усієї процедури закупівлі замовник публічно інформує спільноту на веб-порталі Уповноваженого органу про хід процедури закупівлі зі складанням відповідних документів; 3) безпосередньо закупівля: здійснюється шляхом застосування однієї з передбачених процедур (відкриті торги, двоступеневі торги, запит цінних пропозицій та ін.); 4) акцептування пропозиції – прийняття замовником пропозиції конкурсних торгів або цінової пропозиції, яку визнано найбільш економічно вигідною за результатами оцінювання, та надання згоди на взяття зобов'язань на оплату предмета закупівлі або його частини (лота); 5) укладання договору про закупівлю (у письмовій формі або у формі електронного документа).

Суттєвим елементом обстановки вчинення злочинів у сфері державних закупівель є здійснення державного контролю, який становить собою систематичне спостереження за розпорядником державних коштів у процесі придбання ним товарів, робіт, послуг належної якості, що здійснюють уповноважені суб'єкти (Державна фінансова інспекція України, Рахункова палата, Державна казначейська служба України). Матеріали перевірок контролюючих органів виступають підставами для відкриття кримінальних проваджень, що робить їх важливим елементом у методиці розслідування.

У підрозділі 1.3. «Особа злочинця у сфері державних закупівель» відзначається, що важливе місце в криміналістичній характеристиці цих кримінальних правопорушень посідає особа злочинця з двох позицій. По-перше, особистісні риси суб'єкта детермінують вибір ним не тільки характеру злочинної діяльності, але й способи вчинення злочинів, вибір ним часу, місця та обстановки злочину. По-друге, з тактичного боку особливості злочинця потрібно враховувати при підготовці й проведенні слідчих (розшукових) дій, які здійснюються за участю підозрюваного (допит, обшук, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання). У цьому аспекті криміналістика активно використовує кримінально-правові й кримінологічні положення щодо особистості злочинця, які мають значення для виявлення злочинів і тактики ведення слідства. Для злочинців у сфері державних закупівель характерним є три категорії злочинців:

1) службові особи замовника: мають статус розпорядника бюджетними коштами і характеризуються, зокрема, високим віковим (88 % злочинів учинили особи у віці 30–59 років) та освітнім рівнем (92 % мали вищу освіту), мають професійну підготовку та досвід роботи, не судимі;

2) учасники процедури закупівлі: у більшості випадків це службові особи підприємства (94 %) у віці 30–59 років (вчинено 76 % злочинів) з високим освітнім рівнем (64 % мали вищу освіту); з числа осіб, які притягалися до кримінальної відповідальності, 94 % раніше не були судимі, 6 % – мали судимість;

3) особи, які виконували допоміжні функції (пособництва) в механізмі вчинення злочинів, є досить різноманітними з точки зору соціального статусу (від керівників структурних підрозділів підприємств, організацій та установ до випадкових людей, які використовувалися, наприклад, як підставні особи, що «очолювали» фіктивні підприємства).

У *підрозділі 1.4. «Типові способи та сліди учинення злочинів у сфері здійснення державних закупівель»* визначені та проаналізовані способи зазначених злочинів у сукупності з типовими наслідками – змінами в документах (матеріальні сліди) та образами в пам'яті очевидців (ідеальні сліди). Підкреслюється, що способи злочинів, як елемент їх криміналістичної характеристики, закономірно пов'язані з іншими елементами і, зокрема, з особою злочинця, зовнішньою обстановкою, а також зі слідами цих злочинів.

Способи вчинення злочинів у сфері державних закупівель розглядаються через призму способів основних злочинів:

1) способи заволодіння державними коштами шляхом зловживання службовим становищем суб'єктом замовника торгів (ч. 2, 3, 4 ст. 191 КК України): заволодіння бюджетними коштами шляхом закупівлі товарів (робіт або послуг) за завищеними цінами; заволодіння державними коштами шляхом закупівлі непридатного до використання або експлуатації устаткування, товарно-матеріальних цінностей; заволодіння державними коштами шляхом перерахування платежів за товар (устаткування), який фактично не поставлявся; заволодіння державними коштами шляхом оплати фактично не виконаних або завищених робіт чи послуг;

2) способи вчинення злочинів, передбачених ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою) і ст. 369 КК України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі): а) службовими особами замовника торгів: здійснення оцінки пропозицій конкурсних торгів усупереч переліку критеріїв та методиці; визначення переможцем учасника, який не відповідає кваліфікаційним критеріям; здійснення державної закупівлі без проведення процедур, передбачених законодавством (наприклад, якщо сума договору перевищує встановлену законодавством межу) тощо; витрачання бюджетних коштів на придбання товарів, робіт або послуг в обсягах, які перевищують установлені граничні суми витрат; б) службовими особами учасника торгів: використовують фіктивні підприємства як посередників для ухилення від юридичної відповідальності (перекладають її на підставних керівників фіктивних підприємств); використовують підроблені документи щодо відповідності учасника кваліфікаційним критеріям учасника конкурсних торгів; використовують підроблені документи щодо забезпечення пропозиції конкурсних торгів (поруки, гарантійних листів, застави, завдатку, депозиту); використовують підроблені документи щодо якості, комплектності товарів, які планується постачати.

Розглянуто характерні для певних способів учинення злочинів ознаки слідів і можливості їх виявлення та використання як джерел доказів.

Розділ другий «Особливості початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 2.1. «Етапи розслідування злочинів у сфері державних закупівель»* відзначається, що структуруючими факторами для криміналістичної методики насамперед є етапи розслідування (початковий і наступний) та слідчі ситуації. На основі аналізу публікацій, де викладаються різні підходи у тлумаченні названих понять, та оновленого кримінального процесуального законодавства України робиться висновок щодо доцільності визначення етапних меж у кримінальному провадженні з урахуванням прийняття ключових процесуальних рішень. Під початковим етапом розслідування злочинів у сфері державних закупівель пропонується розуміти період, який починається з моменту внесення відомостей про подію злочину до Єдиного реєстру досудових розслідувань (відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК України) і закінчується повідомленням про підозру у вчиненні певного злочину, коли в наявності є достатні для цього докази (відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 276 КПК України). Наступний же етап розслідування закінчується зверненням прокурора до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного характеру (відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 283 КПК України) і внесенням відомостей про закінчення досудового розслідування до Єдиного реєстру досудових розслідувань (відповідно до ч. 3 ст. 283 КПК України).

Для визначення типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель пропонується використовувати характер первинних відомостей, що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Названа ознака є найбільш придатною для визначення типових тактичних завдань розслідування, послідовності й засобів їх вирішення – слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.

У *підрозділі 2.2. «Тактичні завдання і типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування»* на основі узагальнення матеріалів кримінальних проваджень сформовано перелік тактичних завдань початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель. Підкреслено, що тактичні завдання визначаються насамперед особливостями предмета доказування в даній категорії кримінальних проваджень. Базовими для цього є факти порушень законодавства про здійснення державних закупівель, а також обставини, які визначаються диспозиціями ст. 191 КК України і ст.ст. 368, 369 КК України (основні злочини), а також відповідними статтями про підпорядковані злочини. До обставин, що підлягають доказуванню в провадженнях даної категорії, можуть уважатися належними правопорушення, які вчинила службова особа замовника конкурсних торгів та учасник торгів.

Правопорушення, які були вчинені службовою особою замовника конкурсних торгів: закупівля товарів, робіт або послуг за завищеними цінами; закупівля непридатного до використання або експлуатації устаткування, товарно-матеріальних цінностей; оплата фактично не виконаних робіт або послуг (підписання фіктивних актів); визначення переможцем учасника, який не відповідає кваліфікаційним критеріям; здійснення оцінки пропозицій конкурсних торгів усупереч переліку критеріїв та методиці; здійснення держаної закупівлі без проведення процедур, передбачених законодавством (наприклад, якщо сума договору перевищує встановлену законодавством межу) тощо; витрата бюджетних коштів на придбання товарів, робіт або послуг в обсягах, які перевищують установлені граничні суми витрат.

Правопорушення, які вчинили учасники конкурсних торгів: використання фіктивних підприємств як посередників для штучного завищення цін на свої товари, роботи або послуги, а також для приховання злочину; використання підроблених документів щодо відповідності учасника кваліфікаційним критеріям учасника конкурсних торгів; використання підроблених документів щодо забезпечення пропозиції конкурсних торгів (поруки, гарантійних листів, застави, завдатку, депозиту); використання підроблених документів щодо якості, комплектності товарів, які планується постачати; постачання замовнику недоброякісних чи некомплектних товарів (виконання робіт, надання послуг); пропозиція, надання або обіцянка неправомірної вигоди службовій особі замовника конкурсних торгів за вчинення певних дій на користь певного учасника.

Для визначення типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель пропонується використовувати характер первинних відомостей, що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань:

1) відкриття кримінального провадження за повідомленням (матеріалами) органу Державної фінансової інспекції України або іншого контролюючого органу (67 %) (як різновид слідчої ситуації – відкриття кримінального провадження за результатами прокурорської перевірки – 11 %);

2) відкриття кримінального провадження за повідомленням (матеріалами) оперативного підрозділу (17 %);

3) відкриття кримінального провадження за ознаками злочинів у сфері державних закупівель, виявлених під час розслідування іншого злочину (5 %).

Слідчі ситуації значною мірою обумовлюють визначення тактичних завдань розслідування та необхідних для цього слідчих (розшукових) дій.

У підрозділі 2.3. «Планування та організація розслідування злочинів у сфері державних закупівель» розглянуто структуру планування розслідування по кримінальних провадженнях вказаної категорії. Зокрема, виділяються такі його елементи: 1) оцінка первинної інформації про

злочин, яка полягає у вивченні матеріалів, на підставі яких було відкрито кримінальне провадження; 2) побудова слідчих версій, які за своїм характером є версіями кваліфікації щодо основних (ст.ст. 191, 368, 369 КК України) і підпорядкованих злочинів (ст.ст. 205, 358, 366 та ін.); 3) визначення обставин, що підлягають установленню (визначаються складами основних і підпорядкованих злочинів), та необхідних для цього слідчих (розшукових) дій; 4) визначення послідовності слідчих (розшукових) дій з дотриманням певних правил, їх виконавців та строків проведення.

Організація розслідування злочинів у сфері державних закупівель розглядається як створення необхідних умов для успішного проведення запланованих слідчо-розшукових дій, оперативно-розшукових заходів та забезпечення їх необхідними силами і засобами. Найбільш суттєвим елементом організації розслідування розглядається взаємодія слідчого з оперативними підрозділами у світлі оновлених положень КПК України. Зважаючи на те що значна частина злочинів у сфері державних закупівель виявляється оперативно-розшуковим шляхом, пропонується створення слідчо-оперативних груп на стадії заведення оперативно-розшукових справ за участю слідчого-куратора.

Розділ третій «Окремі слідчі (розшукові) дії при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель» складається з п'яти підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Особливості обшуку при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель» відзначається, що особливістю вказаних злочинів є те, що дії злочинців з підготовки, вчинення і приховування злочину знаходять перш за все документальне відображення. Тому при їх розслідуванні невідкладною слідчою (розшуковою) дією є обшук, спрямований на виявлення і вилучення різного роду документів, у яких знайшли відображення процедури конкурсних торгів і прийняті рішення, а також фінансово-господарські операції при виконанні укладених договорів.

Типовою метою обшуку є виявлення і вилучення таких документів: 1) документація конкурсних торгів; 2) рішення комітету з конкурсних торгів щодо результатів проведення торгів, визначення переможця та оголошення про ці результати; 3) установчі документи підприємства-переможця конкурсних торгів; 4) договори, укладені замовником з підприємством-переможцем конкурсних торгів щодо закупівлі товару, робіт чи послуг, які закуповуються замовником у межах єдиної процедури закупівлі; 5) документи, що засвідчують якість закупленого товару (сертифікати якості тощо); 6) бухгалтерські (фінансові) документи, які засвідчують оплату закупленого товару; 7) документи, що визначають статус і повноваження осіб, причетних до правопорушень при здійсненні державних закупівель.

У підрозділі 3.2. «Особливості огляду документів при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель» відзначається, що документи, вилучені під час обшуку, підлягають обов'язковому огляду з метою встановлення їх значення для кримінального провадження.

Оглядові зі складанням відповідного протоколу піддаються тільки документи-речові докази (ст. 98 КПК України). Інші документи (письмові докази) вивчаються, аналізуються, але такі операції з документами не є слідчою дією. Статус документів-письмових доказів, які не піддаються оглядові, а приєднуються до матеріалів кримінального провадження безпосередньо, як правило, мають: 1) документи, що стосуються державної реєстрації та діяльності суб'єктів господарювання (визначають організаційно-правовий статус підприємства, вид господарської діяльності, відображають проведення господарських операцій); 2) документи, що відображають діяльність замовників торгів – державних установ (закладів, організацій) сфери державного управління та органів місцевого самоврядування; 3) документи, що визначають статус та компетенцію учасників торгів; 4) документи бухгалтерського обліку та фінансової звітності та ін.

У **підрозділі 3.3. «Особливості тактики допиту при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель»** зазначається, що допити при розслідуванні вищезазначених кримінальних правопорушень відіграють важливу роль, але вони також у більшості випадків ґрунтуються на документальних даних. Визначаються категорії осіб, які допитуються як свідки: 1) керівники підприємств, які брали участь у торгах, але «програли» їх, складають найбільш інформовану групу свідків (директор, головний бухгалтер, головний економіст тощо); 2) працівники підприємства, що стало переможцем конкурсних торгів, при організації яких мали місце правопорушення; 3) працівники банківських установ, що обслуговують підприємницькі структури (керівники, головні бухгалтери, начальники відділів тощо); 4) працівники органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, бюджетних установ, що виступали як замовники конкурсних торгів.

Як підозрювані у справах про злочини у сфері державних закупівель допитуються дві категорії осіб: 1) замовники конкурсних торгів – службові особи органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, бюджетних установ; 2) учасники конкурсних торгів – службові особи підприємств, які взяли участь у торгах і при цьому використали фіктивні підприємства чи підроблені документи. Тактика допиту обирається з урахуванням високого освітнього та соціального статусу допитуваних осіб і досить складного механізму вчинення злочинів у сфері державних закупівель. Відтак обов'язковою є ретельна підготовка, яка поряд з іншим повинна включати в себе вивчення особи, яка буде допитуватися, та законодавства, що регулює здійснення державних закупівель. Підкреслюється, що необхідно прогнозувати ймовірність виникнення ситуацій допиту підозрюваного, відповідно до яких потрібно готувати тактичну лінію: 1) підозрюваний відмовляється давати показання (14 %); 2) підозрюваний не визнає своєї участі у відповідних операціях (управлінських, господарських, фінансових), шляхом здійснення яких

вчинено злочин (24 %); 3) підозрюваний не заперечує факту порушень законодавства про здійснення державних закупівель, але заявляє, що він не усвідомлював протиправного характеру своїх дій (39 %); 4) підозрюваний визнає участь у відповідних процедурах торгів, але перекладає відповідальність за правопорушення на інших підпорядкованих або вищестоящих службових осіб (23 %).

У **підрозділі 3.4. «Проведення судових експертиз при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель»** відзначається, що зазначені кримінальні правопорушення є неявними і для виявлення їхніх слідів (ознак) та отримання доказів потрібні спеціальні прийоми і методи економічного та правового аналізу, що вимагає застосування спеціальних знань у формі експертиз. Оскільки злочини у сфері державних закупівель знаходять відображення насамперед у різного роду документах, саме вони й потребують експертного дослідження для вирішення різноманітних питань, які мають значення для встановлення обставин учинення цих злочинів.

Як показує аналіз слідчої практики, для отримання доказів учинення злочинів потрібно проведення судових експертиз: криміналістичної експертизи документів (74 %), комп'ютерно-технічної (4 %), бухгалтерської (67 %), фінансово-економічної (4 %), товарознавчої (6 %). Проаналізовані типові завдання, які вирішуються за допомогою означених експертиз при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель.

У **підрозділі 3.5. «Негласні слідчі (розшукові) дії при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель»** відзначається, що ці кримінальні правопорушення мають зовнішню оболонку фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та установ з формальним дотриманням законодавчо визначених процедур. Але за зовні легальною формою поведінки замовників та учасників конкурсних торгів приховуються злочинні домовленості щодо отримання незаконної вигоди шляхом викрадення державних коштів (ст. 191 КК України) чи отримання незаконної винагороди за певні порушення законодавства (ст.ст. 368, 369 КК України).

Тому для їх виявлення і розслідування особливе значення має застосування методів оперативно-розшукової діяльності, однією з форм якої є проведення негласних слідчих (розшукових) дій: 1) аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України); 2) арешт, огляд і виймка кореспонденції (ст.ст. 261-262 КПК України); 3) зняття інформації з транспортних, телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем (ст.ст. 263-264 КПК України); 4) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України); 5) спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України); 6) аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України); 7) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст.ст. 274 КПК України). Визначені типові завдання, які вирішуються за допомогою зазначених негласних слідчих (розшукових) дій.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації викладено підсумкові результати дослідження в їх співвідношенні з поставленою загальною метою і конкретними завданнями.

1. Надано криміналістичну класифікацію злочинів у сфері державних закупівель на дві групи – на основі концепції про технології злочинного збагачення, відповідно до якої кримінальні правопорушення поділяються на основні й поєднані з ними підпорядковані злочини. До основних злочинів відносяться слідувачі категорії. До першої категорії основних злочинів належать заволодіння державними коштами шляхом зловживання службовим становищем (ч.ч. 2, 3, 4 ст. 191 КК України), де суб'єктом виступає службова особа замовника конкурсних торгів. Це кримінальне правопорушення поєднується з підпорядкованими злочинами (ст.ст. 205, 358, 364, 364-1, 366 КК України та ін.). Друга категорія зазначених правопорушень – це прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою замовника конкурсних торгів (ст. 368 КК України); пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) з боку службової особи-учасника конкурсних торгів. Вказана категорія основних злочинів поєднується з підпорядкованими злочинами, які передбачені ст.ст. 205, 358, 365, 365-1, 365-2, 366 КК України та ін.

2. Визначено особливості механізму вчинення злочинів у сфері державних закупівель, які знаходять відображення в елементах їх криміналістичної характеристики.

Предметом злочинного зазіхання виступають державні (бюджетні) кошти, які використовуються в безготівковій формі через банківський (казначейський) розрахунковий механізм зі складанням відповідних документів.

Правове регулювання державних закупівель є важливим елементом криміналістичної характеристики злочинів, оскільки положення чинного законодавства відіграють роль зовнішньої обстановки (умов) злочинів у сфері державних закупівель, орієнтуючись на яку злочинці обирають способи щодо підготовки, вчинення та приховування своїх злочинних дій.

Контроль державних закупівель – це систематичне спостереження за розпорядником державних коштів у процесі придбання ним товарів, робіт, послуг належної якості, яке здійснюють уповноважені суб'єкти. Матеріали перевірок контролюючих органів виступають підставами для відкриття кримінальних проваджень, що робить їх важливим елементом у методиці розслідування.

3. Особа злочинця в криміналістичній характеристиці злочинів у сфері державних закупівель посідає важливе місце, оскільки має зв'язок з іншими елементами і впливає на вибір тактики проведення слідчих (розшукових)

дій з її участю. Для даної категорії злочинів характерним є три категорії злочинців: 1) службова (посадова) особа замовника; 2) учасник процедури закупівлі; 3) особа, яка виконує допоміжні функції (пособництва) в механізмі вчинення злочинів.

4. Способи злочинів, як елемент їх криміналістичної характеристики, закономірно пов'язані з іншими елементами. Способи вчинення злочинів у сфері державних закупівель визначаються стосовно основних злочинів: 1) способи заволодіння державними коштами шляхом зловживання службовим становищем суб'єктом замовника торгів (ч. 2, 3, 4 ст. 191 КК України); 2) способи вчинення злочинів, передбачених ст. 368 КК України (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою) і ст. 369 КК України (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі).

5. Визначено особливості слідчих ситуацій початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель, обставини, що підлягають доказуванню. Для цього запропоновано використовувати характер первинних відомостей, що вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань: 1) відкриття кримінального провадження за повідомленням (матеріалами) органу Державної фінансової інспекції України або іншого контролюючого органу (як різновид слідчої ситуації – відкриття кримінального провадження за результатами прокурорської перевірки); 2) відкриття кримінального провадження за повідомленням (матеріалами) оперативного підрозділу; 3) відкриття кримінального провадження за ознаками злочинів у сфері державних закупівель, виявлених під час розслідування іншого злочину.

Визначені обставини, що підлягають доказуванню: 1) правопорушення, які вчинила службова особа замовника конкурсних торгів; 2) правопорушення, які вчинив учасник конкурсних торгів.

6. Виділено характерні особливості планування та організації розслідування злочинів у сфері державних закупівель. У структурі планування виділено: 1) оцінка первинної інформації про злочин, яка полягає у вивченні матеріалів, на підставі яких було відкрито кримінальне провадження; 2) побудова слідчих версій, які за своїм характером є версіями кваліфікації щодо основних (ст.ст. 191, 368, 369 КК України) і підпорядкованих злочинів (ст.ст. 205, 358, 366 та ін.); 3) визначення обставин, що підлягають установленню (визначаються складами основних і підпорядкованих злочинів), та необхідних для цього слідчих (розшукових) дій; 4) визначення послідовності слідчих (розшукових) дій з дотриманням певних правил, їх виконавців та строків проведення. Організація розслідування як створення необхідних умов для успішного проведення запланованих слідчих дій та оперативно-розшукових заходів забезпечення їх необхідними силами і засобами. Найбільш суттєвим елементом організації розслідування визначається взаємодія слідчого з оперативними

підрозділами у світлі оновлених положень КПК України. Пропонується створення слідчо-оперативних груп на стадії порушення оперативно-розшукових справ за участю слідчого-куратора.

7. Визначено особливості проведення обшуку, головною метою якого є виявлення і вилучення різного роду документів, у яких знайшли відображення процедури конкурсних торгів і прийняті рішення, а також фінансово-господарські операції при виконанні укладених договорів.

8. Відзначено, що документи, вилучені під час обшуку, підлягають обов'язковому огляду з метою встановлення їх значення для кримінального провадження. Оглядом із складанням відповідного протоколу піддаються тільки документи-речові докази (ст. 98 КПК України). Інші документи (письмові докази) вивчаються, аналізуються, але такі операції з документами не є слідчою дією.

9. Визначено особливості проведення допиту, який ґрунтується на документальних даних. Як свідки, допитуються особи різних категорій, які визначаються місцем роботи, компетенцією та відношенням до організації торгів чи участі в них. Як підозрювані у справах про злочини у сфері державних закупівель, допитуються дві категорії осіб: 1) замовники конкурсних торгів – службові особи органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, бюджетних установ; 2) учасники конкурсних торгів – службові особи підприємств, які взяли участь у торгах і при цьому використали фіктивні підприємства, підроблені документи. Тактика допиту обирається з урахуванням високого освітнього та соціального статусу допитуваних осіб і займаної ними позиції.

10. Визначено особливості проведення експертиз, оскільки злочини у сфері державних закупівель є неявними і для виявлення їхніх слідів (ознак) та отримання доказів потрібні спеціальні прийоми і методи економічного та правового дослідження, що вимагає застосування спеціальних знань у формі експертиз: криміналістичної експертизи документів, комп'ютерно-технічної, бухгалтерської, фінансово-економічної, товарознавчої.

11. Визначено коло негласних слідчих (розшукових) дій, характерних для розслідування злочинів у сфері державних закупівель, оскільки ці злочини мають зовнішню оболонку фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та установ з формальним дотриманням законодавчо визначених процедур. Але за зовні легальною формою поведінки замовників та учасників конкурсних торгів приховуються злочинні домовленості щодо отримання незаконної вигоди, що вимагає застосування методів оперативно-розшукової діяльності, однією з форм якої є проведення негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених ст.ст. 260-274 КПК України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Меденцев А. М. Характеристика предмета та умов вчинення злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Наук. вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту. – 2014. – № 8. – С. 239-241.

2. Меденцев А. М. Експертизи при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Наук. вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту. – 2015. – № 13. – С. 109-111.

3. Меденцев А. М. Слідчі ситуації початкового етапу розслідування злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Право і безпека. – 2014. – № 4(55). – С. 123-127.

4. Меденцев А. Н. Ситуационный подход в методике расследования преступлений в сфере государственных закупок / А. Н. Меденцев // *Lega si Viata*. 2015. – Март. – С. 66-71.

5. Меденцев А. М. Способи вчинення злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право. – 2015. – № 1151. – С. 212-215.

6. Меденцев А. М. Особливості окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів в сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Вісник ПРЦНА правових наук України. – 2015. – № 3 (138). – С. 99-101.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Меденцев А. М. Про формування методики розслідування злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 95-річчю з дня народж. проф. М. В. Салтєвського, 2 листопада 2012 р., м. Одеса. – О. : Фенікс, 2012. – С. 407-409.

8. Меденцев А. М. Медичне право і криміналістична характеристика злочинів при державній закупівлі лікарських засобів / А. М. Меденцев // Актуальні проблеми медичного права : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., 29 березня 2013 р., м. Одеса. – О., 2013. – С. 98-100.

9. Меденцев А. М. Особа злочинця викрадень бюджетних коштів у сфері здійснення державних закупівель / А. М. Меденцев // Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., присв. XX-річчю Нац. акад. правових наук України, 1 листопада 2013 р., м. Одеса. – О. : Фенікс, 2013. – С. 339-341.

10. Меденцев А. М. Правове регулювання і контроль як обстановка вчинення злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев // Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 5 грудня 2014 р., м. Харків. – Х. : ХНУВС, 2014. – С. 474-476.

11. Меденцев А. М. Особливості початку кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері державних закупівель / А. М. Меденцев

// Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності, науки молодих учених : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів та молодих учених, 24 квітня 2015 р., м. Одеса. – О., 2015. – С. 100.

АНОТАЦІЯ

Меденцев А. М. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Міжнародний гуманітарний університет. – Одеса, 2015.

Дисертація є комплексним монографічним дослідженням особливостей розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель. Зокрема, у ній на основі аналізу наукових праць та узагальнення матеріалів кримінальних проваджень надається класифікація злочинів, що вчиняються в даній сфері. Класифікація здійснена на основі концепції про технології злочинного збагачення, відповідно до якої виділяються злочини основні й підпорядковані.

У дисертації розроблено криміналістичну характеристику злочинів, поділених на класифікаційні групи. Зокрема, визначено особливості предмета зазіхання, яким виступають державні кошти, що використовуються в безготівковій формі через банківський (казначейський) розрахунковий механізм зі складанням відповідних документів. Також досліджено специфіку обстановки (правове регулювання і контроль) і суб'єктів злочинів, визначені типові способи та сліди злочину. Визначені типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування та відповідні їм завдання розслідування і комплекси слідчих, оперативно-розшукових та інших дій. Виділено характерні особливості планування та організації розслідування злочинів у сфері державних закупівель, сформульовано рекомендації щодо проведення основних слідчих (розшукових) дій.

Ключові слова: державні закупівлі, конкурсні торги, державні кошти, способи злочинів, сфера державних закупівель, злочини у сфері державних закупівель, криміналістична класифікація злочинів у сфері державних закупівель, етап розслідування у сфері державних закупівель слідча ситуація, слідчі (розшукові) дії при розслідуванні злочинів у сфері державних закупівель.

АННОТАЦИЯ

Меденцев А. М. Расследование преступлений, совершаемых в сфере государственных закупок. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика;

судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Международный гуманитарный университет. – Одесса, 2015.

Диссертация является комплексным монографическим исследованием особенностей расследования преступлений, совершаемых в сфере государственных закупок. В частности, в ней на основе анализа научных работ и обобщения материалов уголовных производств представлена классификация преступлений, совершаемых в данной сфере. Классификация осуществлена на основе концепции о технологиях преступного обогащения, согласно которой выделяются преступления основные и подчиненные. С этих позиций выделены две группы основных и связанных с ними подчиненных преступлений, совершаемых различными лицами, задействованными в процедурах конкурсных торгов.

В диссертации разработана криминалистическая характеристика преступлений, разделенных на классификационные группы. В частности, определены особенности предмета посягательства, которым выступают государственные средства, используемые в безналичной форме через банковский (казначейский) расчетный механизм с составлением соответствующих документов. Также исследована специфика обстановки, к которой отнесены правовое регулирование государственных закупок и осуществление государственного контроля за процедурами торгов. Определены особенности лиц, совершающих преступления в данной сфере, которые должны учитываться при подготовке к следственным действиям с их участием. Представлена характеристика типичных способов, а также характерных для них следов этих преступлений.

На основе анализа материалов уголовных производств определены типичные следственные ситуации первоначального этапа расследования, в основу которых положены особенности первичных материалов о признаках выявленных преступлений. С учетом особенностей механизма этих преступлений приведен перечень обстоятельств, подлежащих доказыванию, а также определены соответствующие тактические задачи расследования. Обращается внимание, что в основе обстоятельств, подлежащих доказыванию, находятся правонарушения, которые совершаются должностными лицами во время конкурсных торгов со стороны заказчика и со стороны участника торгов. Также выделены характерные особенности содержания планирования и организации расследования преступлений в сфере государственных закупок, указаны особенности взаимодействия следователя с оперативными подразделениями во время выявления и досудебного расследования этих преступлений.

В диссертации рассмотрены особенности таких следственных действий, как обыск, осмотр документов, допрос свидетелей и подозреваемых, криминалистическая экспертиза документов, компьютерно-техническая экспертиза, судебно-бухгалтерская, финансово-экономическая и товароведческая экспертизы, и сформулированы рекомендации

по их подготовке и проведению. С учетом обновленного Уголовного процессуального кодекса Украины рассмотрены задачи, решаемые путем проведения негласных следственных (розыскных) действий.

Ключевые слова: государственные закупки, конкурсные торги, государственные средства, способы преступлений, этап расследования, следственная ситуация, сфера государственных закупок, преступления в сфере государственных закупок, криминалистическая классификация преступлений в сфере государственных закупок, этап расследования в сфере государственных закупок, следственные ситуации, следственные (розыскные) действия при расследовании преступлений в сфере государственных закупок.

SUMMARY

Medentsev A. M. The investigation of crimes committed anywhere in public procurement. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Science in Law. Speciality 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination, operatively-search activity. – The International University for the Humanities. – Odessa, 2015.

The dissertation is a comprehensive monographic study peculiarities of the investigation of crimes committed in the sovereign-governmental procurement. In particular, it is based on an analysis of scientific papers and synthesis of materials of criminal proceedings is presented classification of crimes committed in this area. Classification implement the county-based concept of the criminal enrichment technologies, which are allocated according to the basic offense and subordinates.

The thesis developed criminological characteristics of pre-offenses, divided into classification groups. In particular, the features of the object defined attacks, which are state funds, which are used in non-cash through a bank (treasury) settlement mechanism with the preparation of the relevant documents. Also studied the specifics of the situation (legal regulation and control) and the subjects of the crimes defined methods and typical traces of the crime. Defined typical investigative situations initial stage of investigation and their corresponding tasks of investigation and investigative systems, operational-search and other actions. Highlighted the characteristics of the planning and organization of investigation of crimes in the area of public procurement, makes recommendations for the fundamental investigation (search) action.

Keywords: government procurement, tendering, public funds, methods of crime, the stage of the investigation, the investigation of the situation, the sphere of public procurement, crimes in the sphere of public procurement, forensic classification of crimes in the sphere of public procurement, the stage of the investigation in the field of public procurement, investigative (search) actions in the course of investigation of crimes in the sphere of public procurement.

Підписано до друку __. __. 2015.
Формат 60x90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК У№ 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.